

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

**доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України
Криволапчука Володимира Олексійовича
на дисертацію Литвин Вікторії Вікторівни «Психолого-правові засади
удосконалення професійної діяльності поліцейських патрульної поліції»,
представлену до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук зі спеціальності 19.00.06 – юридична психологія**

Актуальність представленої теми дисертації обумовлена тим, що професійна діяльність поліцейського патрульної поліції належить до типу професій «людина – людина» і «людина – право» та має яскравий соціономічний характер. Інтенсивна комунікація з різними категоріями громадян, високі вимоги до особистісних властивостей і якостей, пильна увага соціуму до процесу та результатів превентивної діяльності поліцейського патрульної поліції створюють психологічно ускладнені умови її реалізації та інколи призводять до звільнення працівника з лав поліції. Саме тому постало завдання у реформуванні системи усіх ланок психологічного забезпечення діяльності поліції. Адже поліцейському важливо не тільки отримати знання, уміння і навички, а й бути психологічно готовим до використання їх у різних напружених та екстремальних ситуаціях.

Поряд із цим, становлення підрозділів патрульної поліції характеризувалося значним «омолодженням» системи працівниками, які не мають достатньої підготовки та життєвого досвіду для виконання професійних завдань і, відповідно, не в змозі, в повному обсязі ефективно виконувати свої функціональні обов'язки. Також така ситуація впливає на процес накопичення позитивного досвіду роботи, адже значні ротації особового складу в патрульній поліції практично унеможливають формування професійного «ядра», представники якого цілком адаптувалися б до змісту та умов служби і були б здатні виступати у ролі наставників для новоприбулих працівників.

Короткий термін підготовки майбутніх поліцейських патрульної поліції, в свою чергу, не дозволяє отримати в повному обсязі знання, уміння і навички, необхідні для професійного виконання своїх обов'язків, що зумовлює їх набуття

ВДСД НАВС		
24	05	20 19 р.
кількість аркушів:		
осн. док.	8	додаток —

безпосередньо вже в ході служби, що прямо впливає на психоемоційний стан поліцейських, враховуючи всю серйозність виконуваних ними службових завдань.

Незважаючи на важливість досліджуваного питання, дотепер не є достатньо виокремленими основні напрями та методи удосконалення професійного становлення поліцейського. На сьогодні не вироблено чітких пропозицій щодо покращення психологічного забезпечення діяльності, які могли б бути впроваджені в практику. Зазначене обумовлює актуальність обраної автором теми дослідження.

Відповідно до окресленого предметного поля дослідження, дисертант вирішив низку завдань, зокрема:

– охарактеризовані особливості історичного розвитку і здійснене теоретичне обґрунтування професійної діяльності поліцейських патрульної поліції;

– висвітлені організаційно-правові засади та психологічні особливості діяльності поліцейських патрульної поліції України в сучасних умовах;

– з'ясована сутність основних психолого-правових структурних компонентів діяльності поліцейських патрульної поліції України;

– визначені засади професійно-психологічного відбору кандидатів до підрозділів патрульної поліції;

– окреслений сучасний стан і перспективи професійно-психологічної підготовки поліцейських патрульної поліції;

– проаналізована сутність професійно-психологічного супроводження виконання професійних обов'язків поліцейськими патрульної поліції;

– запропоновані організаційно-правові заходи вдосконалення превентивної діяльності поліцейських;

– встановлені психолого-правові чинники формування професійної мотивації поліцейських патрульної поліції України;

– сформульовані пропозиції щодо комунікативної підготовки поліцейських патрульної поліції до дій у конфліктних ситуаціях.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження виконане відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна–2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р.; Стратегії розвитку системи МВС України на період до 2020 р., схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 1023-р; Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р., схваленої Указом Президента України від 25 червня 2013 р. № 344/2013; Пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 рр., затверджених наказом МВС України від 16 березня 2015 р. № 275; планів науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт Національної академії внутрішніх справ, а також плану науково-дослідної роботи кафедри юридичної психології НАВС. Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Національної академії внутрішніх справ (протокол від 25 листопада 2015 р. № 22).

Ступінь обґрунтованості та достовірності основних наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки та практичні рекомендації базуються на результатах власних досліджень Литвин В.В. Загальна кількість респондентів, частота та ретельність застосування емпіричних методів є достатніми для адекватної статистичної оцінки одержаних результатів. Дані, які отримала авторка у дисертаційному дослідженні, є достовірними і одержані із застосуванням сучасних методів (статистичні, експериментальні, порівняльно-аналітичні та ін.). Висновки дослідження обґрунтовані та відповідають поставленим завданням. Варто відзначити переконливість математико-статистичного аналізу одержаних результатів, що відображені у відповідній таблиці, представлений у додатках. Одержані емпіричні результати дозволили здійснити кількісний та якісний аналіз основних складових проблеми, сформулювати висновки та надати обґрунтовані пропозиції, апробовані в практичній діяльності.

Практичне значення отриманих результатів.

Результати проведеного дослідження характеризуються достатньою теоретичною та практичною значущістю. Сформульовані в роботі положення, висновки та пропозиції впроваджено та може бути використано при проведенні наукових досліджень, пов'язаних із удосконаленням професійної діяльності поліцейських патрульної поліції, в освітньому процесі (для підготовки та проведення лекційних, семінарських та практичних занять з дисциплін «Юридична психологія», «Професійна психологічна підготовка працівників Національної поліції України», «Професійна деформація працівників органів Національної поліції» та ін.) та в практичній діяльності в процесі проведення службової підготовки особового складу.

Повнота викладення наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях.

Основні результати дослідження з теми дисертації висвітлено у 20 наукових публікаціях, серед яких чотири наукові статті – у збірниках, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук; одна стаття – у зарубіжному науковому виданні, а також 15 тез – у збірниках доповідей науково-практичних конференцій. Кількість публікацій, їх обсяг, якість та повнота висвітлення результатів проведеного дослідження відповідає наявним вимогам до такого роду кваліфікаційних робіт.

Характеристика розділів, оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому.

Результати дослідження представлені на 260 сторінках, з них обсяг основного тексту становить 183 сторінки. Список використаних джерел містить 206 нормативно-правових документів та наукових публікацій на 23 сторінках. Текстова частина роботи складається з анотації, вступу, трьох розділів, що містять 9 підрозділів, висновків.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації, зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, задачі, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, надано відомості щодо їх

упровадження та апробації, а також щодо публікацій, у яких відображено основні положення роботи.

У першому розділі, на основі здійсненого теоретичного аналізу літературних джерел, проаналізовано генезу становлення патрульної поліції, здійснено теоретичне обґрунтування її діяльності. Визначено організаційно-правові та психологічні особливості діяльності патрульної поліції в сучасних умовах, в також виокремлено основні блокатори на шляху продуктивного професійного становлення поліцейського, надано психолого-правову характеристику її основних структурних компонентів (пізнавального, конструктивного, організаційного, комунікативного, профілактичного та засвідчувального).

У другому розділі зазначено, що професійно-психологічний відбір кандидатів до поліції проводиться з метою оцінювання їх психофізіологічних і психологічних властивостей, які відповідатимуть вимогам саме такої професії. Висвітлено основний порядок проведення такого відбору та окреслено його основні етапи: попереднє вивчення, соціально-психологічне вивчення та індивідуально-психологічна діагностика. Дисертанткою також аргументовано недоцільність нормативного затвердження переліку методик, якими може користуватися психолог-практик під час проведення психодіагностичного дослідження, а також запропоновано стандартизувати ці методики, віддаючи перевагу тим, результати яких піддаються кількісному підрахунку. Охарактеризовано основні напрями формування професійної майстерності поліцейських патрульної поліції та проаналізовано завдання професійно-психологічного супроводження їх діяльності

У третьому розділі наведені дані опитування, яке було проведене з метою визначення основних психологічних чинників формування мотивації професійної діяльності поліцейських патрульної поліції. На основі отриманих результатів було зроблено висновок, що переважна більшість кандидатів до поліції віддає перевагу зовнішнім (формальним), а не змістовим складовим професії, що вказує на певну романтизацію та ідеалізацію діяльності. При

зустрічі з реаліями її виконання це може стати однією з причин нівелювання професійної мотивації та звільнення з лав поліції.

Обґрунтовано, що основним напрямом діяльності поліцейських патрульної поліції є превенція і, саме тому, дисертантом була запропонована інструкція застосування підрозділами патрульної поліції профілактичних заходів у протидії вчиненню правопорушень. Така інструкція розкриває зміст профілактики, що здійснюються підрозділами патрульної поліції, а також порядок проведення спільних, у взаємодії з іншими органами та підрозділами поліції, державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, об'єднаннями громадян, окремими громадянами, превентивних операцій та заходів.

Запропоновано та апробовано дисертанткою програму комунікативної підготовки до поведінки в конфліктних ситуаціях професійної діяльності, яка використовується при роботі з особовим складом підрозділів патрульної поліції та має посилити практичну складову професійної психологічної підготовки поліцейських. Програма включає десять занять, у яких представлено теоретичні та практичні аспекти дій працівників у психологічно напружених ситуаціях (комунікація з учасниками дорожнього руху, комунікація на масових заходах, комунікація з особами, які потребують поліцейського піклування, комунікація з особами, які зазнали домашнього насильства). Це дозволяє зробити висновок про доцільність та ефективність використання запропонованої програми комунікативної підготовки як інструментарію підвищення рівня підготовки поліцейських патрульної поліції до дій у психологічно напружених (екстремальних) ситуаціях професійної діяльності.

Поряд із позитивними моментами та перевагами представленого дослідження, вважаємо за доцільне озвучити низку питань, які носять дискусійний характер, а саме:

- на сс. 40-41 автором зазначені основні блокатори професійного зростання поліцейського. До перелічених аспектів варто було би додати ще одну позицію «колізії та прогалини в праві», яка відображає неузгодженість між чинними

нормативно-правовими документами та ускладнює виконання поліцейськими професійних обов'язків;

- в розділі 2.1. на сс. 62-64 не доцільно було наводити повний перелік методик, передбачених наказом Національної поліції України від 02.12.2016 р. № 1257, які може використовувати психолог в процесі професійного психологічного відбору, а надати авторську позицію щодо найбільш ефективних з них;

- до запропонованої дисертанткою Програми комунікативної підготовки поліцейських патрульної поліції до поведінки у конфліктних ситуаціях бажано додати декілька практичних занять, які будуть максимально наближені до реальних умов служби, щоб поліцейські в майбутньому вміли прогнозувати і вирішувати конфлікти. Адже, виконавши успішно задачу одного з модулів під час підготовки, патрульний не завжди зможе так само успішно виконати подібну під час несення служби;

- у підрозділі 2.2. Поняття та сутність професійно-психологічної підготовки поліцейських патрульної поліції авторка проводить аналіз низки нормативно-правових актів у цій сфері. Констатує, що службова підготовка відповідно до наказу МВС України від 26.01.2016 № 50 «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції» має такі види: функціональна, загально профільна, тактична, вогнева та фізична підготовки.

У своїй роботі Вікторія Вікторівна дає авторське визначення психологічної підготовки та стверджує, що саме вона формує готовність працівника до грамотних і чітких дій в будь яких ситуаціях поліцейської діяльності.

На нашу думку здобувачці необхідно було б запропонувати зміни до чинного нормативно-правового акту, а саме доповнити види службової підготовки психологічною підготовкою.

- дисертація Вікторії Вікторівни Литвин значно виграла якби дисертанткою було враховано положення наказу МВС України від 06.02.2019 № 88 (zareestrovano v Ministerstvi yustitsii Ukraini 04.04.2019 p. za № 348/33319)

«Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських».

Вищенаведені зауваження, не ставлять під сумнів значущість основних положень роботи і не знижують загальної позитивної оцінки дисертації. Основні завдання, сформульовані авторкою, слід оцінити як вирішені. Всі одержані результати є теоретично обґрунтованими та практично орієнтованими. Їх подальше втілення в практичну роботу органів та підрозділів Національної поліції України може позитивно вплинути на організацію професійно-психологічної підготовки та психологічного супроводження діяльності поліцейських патрульної поліції.

ВИСНОВОК

Дисертація Литвин Вікторії Вікторівни «Психолого-правові засади удосконалення професійної діяльності поліцейських патрульної поліції», яка представлена на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам п. 9,10,12,14 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а її автор, Литвин Вікторія Вікторівна, заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 19.00.06 – юридична психологія.

Офіційний опонент:

**директор Державного науково-дослідного
інституту МВС України**

**доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України**

«__» травня 2019 р.

В.О.Криволапчук